

3. Забаштанський М. М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств / М.М. Забаштанський // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 25–29.
4. ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/druk/soc_ek/publ_u.html?lang=uk
5. Розов Д.В. Глобализационные тенденции движения и эволюции основного капитала в современном мире / Д.В. Розов // Финансы и кредит. – 2005. – № 11. – С. 44–59.
6. Данилова Т.Н. Влияние глобализации на инвестиционный рынок / Т.Н. Данилова // Финансы и кредит. – 2005. – № 13 (181). – С. 7–15.

Надійшла 15.11.2009

УДК 657.05

Л. В. ДЖУЛІЙ, Т. Г. РЗАЄВА, А. П. БАРАНЮК
Хмельницький національний університет

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Висвітлено особливості застосування спрощеної системи обліку і оподаткування малих підприємств в Україні та країнах Європейського Союзу.

The features of simplified system's application of account and taxation of small enterprises are considered in Ukraine and countries of the European Union

Ключові слова: мале підприємство, спрощена система оподаткування, міжнародний досвід.

Актуальність теми. Питання спрощеної системи оподаткування є одним з важливих для суб'єктів малого підприємництва. Воно також є важливим й для держави, оскільки для авторитету у зовнішньоекономічному просторі їй необхідно забезпечити стабільний економічний розвиток малого підприємництва як одного з важливих елементів ринкової системи.

На сьогодні спрощена система оподаткування, обліку і звітності являє собою сплату суб'єктами підприємництва – юридичними особами єдиного податку. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування закріплено Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва» [3]. Використання в Україні спрощеного режиму оподаткування суб'єктів малого підприємництва зумовило виникнення низки проблем, пов'язаних із справлянням податку на додану вартість, податку з доходів фізичних осіб і відрахувань до державних фондів соціального страхування, мінімізацією доходів при оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють господарські операції із суб'єктами малого бізнесу [4, с. 4]. Міжнародна практика застосування спрощених (спеціальних) режимів оподаткування малого підприємництва відрізняється від вітчизняної та сприяє підвищенню ефективності діяльності малих підприємств, що свідчить про необхідність її удосконалення в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема застосування й розвитку спрощеної системи оподаткування присвятили праці і дослідження такі вітчизняні вчені та фахівці, як Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Десятнюк О.М., Крисоватий А.І. та ін. В їхніх роботах розглядаються проблеми податкового обліку, висвітлюються переваги та недоліки даної системи оподаткування.

Метою даної статті є ознайомлення з перевагами та недоліками спрощеної системи оподаткування малих підприємств, визначення економічної доцільності, мотивації застосування цієї системи оподаткування в Україні в порівнянні з іншими зарубіжними країнами.

Виклад основного матеріалу. Мале підприємництво – дуже тонкий та чутливий сектор економіки, який є найвразливішим для таких несприятливих чинників, як фінансові труднощі, циклічні коливання, інфляція, податковий тиск тощо. Особливого значення слід надавати формуванню малого підприємництва з огляду на його специфічну та фундаментальну роль у ринковій економіці. У сталій ринковій економіці частка малого й середнього підприємництва в ВВП ринкових країн становить: Великобританії – 50-54%, Німеччини – 50-53%, Італії – 57-60%, Франції – 55-62%, США – 50-52%, Японії – 52-55%, України – 10-15%. На підприємствах малого й середнього підприємництва зайнято у США 70,2 млн чоловік, у ФРН – 18,5 млн, в Італії – 16,8 млн, у Франції – 15,2 млн, у Японії – 39,5 млн, в Україні – 1,7 млн [5].

Оцінюючи стан розвитку малого підприємництва України у порівнянні з іншими країнами із розвинутою ринковою економікою, слід зауважити, що зі 180 країн Україна перебуває на 145 місці за умовами розвитку малого та середнього бізнесу.

При цьому також слід уточнити, що за рядом факторів Україна на європейській арені має ряд конкурентних переваг, а саме: норми регуляторної політики [1] і спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва [2, 3].

Характеризуючи нинішню ситуацію, необхідно проаналізувати динаміку чисельності суб'єктів малого підприємництва, які застосовують спрощену систему оподаткування на всій території України, що показано на рис. 1. Тут відслідковується збільшення кількості платників податку. У 2004 році, частка

підприємств, що діяли за спрощеною системою в Україні нараховувала 133,2 тис. осіб. Вже в 2005 році вона збільшилась на 2,27 тис. осіб. У 2005 р. та 2006 р. чітко виражене значне збільшення кількості юридичних осіб – платників єдиного податку на 18,29 тис. осіб. А у 2007 р. в порівнянні з 2006 р. цей показник збільшився на 8,52 тис. осіб і на наступній 2008 рік становив уже 171,1 тис. осіб.

У країнах Європейського Союзу склалася інша ситуація. Однією з найпоширеніших форм стимулювання розвитку сектора малого підприємництва в розвинутих країнах Європи є створення для них преференцій в оподаткуванні шляхом введення спеціальних податкових правил (Франція) або застосування загальних правил з окремими пільгами для малих підприємств (Великобританія). Тому доцільно розглянути міжнародну практику застосування спрощених (спеціальних) режимів оподаткування малого підприємництва та необхідність її адаптації й застосування в Україні.

У Франції застосовуються спеціальні (спрощені) податкові режими для малих та середніх підприємств залежно від величини їхнього обороту. Такі підприємства не подають декларації про податок на додану вартість, проте виплачують прибуткові податки, рівень яких залежить від сфери діяльності (торговельні операції, послуги тощо).

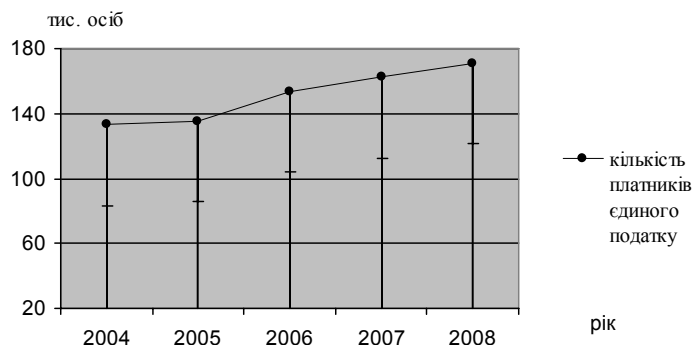

Рис. 1. Динаміка чисельності суб'єктів малого підприємництва в Україні, що перейшли на спрощену систему оподаткування

При спрощеному податковому режимі застосовується спрощена форма звітності – малі та середні підприємства подають до податкових органів основні дані про свій баланс, основні фонди, розмір інвестицій та фінансові результати діяльності. Підприємства, що надають послуги, можуть зменшити свій оподатковуваний дохід, якщо пройдуть перевірку в офіційного аудитора.

Обліковий процес на мікропідприємствах Франції пов'язаний із веденням книг обліку закупівель та обліку надходжень (наведені суми документально підтверджуються) й обліком копій рахунків про сплату ПДВ (з позначками, що ПДВ не сплачується, тому що мінімальне граничне значення величини річного обороту не перевищено).

Для малих та середніх підприємств у Франції діє спрощений режим декларування прибутку та сплати податків, за яким фактичні видатки та витрати відносять на виробництво. Середні й малі підприємства зобов'язані реєструватися платниками ПДВ, але сплачувати зазначений податок не щомісячно, а щоквартально. До обліку та звітності таких підприємств ставляться менш жорсткі вимоги у порівнянні з великими підприємствами. Малі та середні підприємства, що мають статус юридичної особи і належать фізичним особам, застосовують знижену ставку податку на прибуток 19%, а не 33,8%. Частина оподаткованого прибутку, з якого стягується зменшена ставка податку, має бути використана підприємством для капіталовкладень.

У Великобританії малі та середні підприємства розраховують і декларують доходи на загальних підставах, хоча з певними винятками. Підприємства, річний дохід яких менший ніж 15 тис. фунтів стерлінгів, заповнюють просту податкову декларацію без детальних даних про свою діяльність, активи чи зобов'язання. У країні застосовується прогресивна шкала оподаткування прибутку. Ефект від застосування ставок корпоративного податку (податку з юридичних осіб) полягає в оподаткуванні маленьких компаній з прибутком до 10 тис. фунтів стерлінгів за низькою ставкою – 10%, забезпечивши відповідні пільги для 270000 підприємств. Компанії, які заробляють до 300000 фунтів стерлінгів обкладаються за ставкою 20%, а коли їх прибуток досягне 1500000 фунтів стерлінгів, застосовується ставка 30%. Для малих підприємств законодавством передбачена податкова знижка на амортизацію будівель та устаткування, яка дає змогу вирахувати з бази оподаткування до 40%, також застосовуються податкові пільги на інвестиції в інформаційні технології, засоби зв'язку та науково-дослідницьку діяльність. Малі підприємства, в яких річний оборот не перевищує 52000 фунтів стерлінгів, не зобов'язані реєструватися платниками ПДВ. Стандартна ставка ПДВ становить 17,5%. Підприємства звільняються від обов'язкового аудиту, якщо їх оборот не перевищує 1000000, а валюта балансу не перевищує 1400000 фунтів стерлінгів.

У країнах ЄС спрощені системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, аналогічні єдиному податку в Україні, не використовуються. Натомість набули поширення інші форми державної підтримки цього типу підприємств [7]:

- звільнення деяких видів підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності;
- запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість деяких видів операцій, характерних для фермерських господарств і сільськогосподарських кооперативів;
- використання податків на оціночний (вмінений) дохід і мінімальні податки.

Висновки. Отже, однією з найвагоміших переваг вітчизняної спрощеної системи оподаткування є спеціальний порядок податкового обліку, який: по-перше, дає змогу істотно знизити трудомісткість обліково-аналітичних процедур і, по-друге, зменшити ризик податкових помилок і відповідних штрафних санкцій, але основною перевагою все ж є те, що використання спрощеної системи оподаткування для платників податків є звільнення їх від сплати багатьох податків, зборів і внесків до фондів соціального страхування [6, с. 261].

Суттєвою перевагою спрощеної системи оподаткування є зменшення податкового тиску на представників малого та середнього бізнесу. Але слід сказати, що спрощена система не повністю вирішила питання про усунення тіньової економіки малого та середнього бізнесу. Незважаючи на те, що підприємство не отримує великих прибутків, воно своїм переходом на спрощену систему оподаткування страхує себе від численних перевірок, непорозумінь та штрафів, які часто зустрічаються на практиці. Також спрощена система оподаткування обліку та звітності дозволяє невеликому підприємству зменшити чисельність штату бухгалтерії і завдяки цьому підняти свою рентабельність через зменшення витрат на оплату праці [9, с. 25]. Одночасно окремі положення обліку і оподаткування малих підприємств потребують визначеного доопрацювання із врахуванням сучасних досягнень в організації обліку і податковій системі малих підприємств на міжнародному рівні.

Література

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : закон України : [прийнято ВР 11 вересня 2003 року №1160-IV]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про державну підтримку малого підприємництва [Електронний ресурс] : закон України : [прийнято ВР 19.10.2000 р. № 2063-III]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : указ : [видано президентом України 03.07.1998 р. №727/98 (з наступними змінами від 28.06.1999 р. №746/99)]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
4. Василенко А. Вигоди та переваги єдиного податку / А.Василенко // Все про бухгалтерський облік. – 2008. – № 70. – С. 56.
5. Європейський комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.cec.eu.int>.
6. Крисоватий А.І. Податкова система : [навч. посібник] / А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 331 с.
7. Основні положення законодавства ЄС щодо визначення та оподаткування малих та середніх підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tax.vsem.com.ua/embed/opo-datkyvanna.doc>.
8. Смирнова М. Отримуємо Свідоцтво про сплату єдиного податку на 2007 рік. (перехід на єдиний податок) / М. Смирнова // Податки та бухгалтерський облік. – 2006. № 95 – С. 50-54.
9. Собецький А. Бути чи не бути єдинником – обираємо систему оподаткування / А. Собецький // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – № 49. – С. 63.

Надійшла 07.12.2009